

VISSZHANG.

Az Est írja az elhunyt Nemes Marcell gyűjteményéről: „Rembrandt, Tizian, Tintoretto, Greco, Goya, Velazquez, Munkácsy, Paál László, Szinnyei-Merse... Ami azokon a falakon és azokban a szobákban volt, azt egy kultúrhistoriai nyilvánosság tartotta számon”. (Okt. 30.)

*

A szovjet nyugdíjat szavazott meg rokkant írók számára. (Arról nem szól a hír, hogy tevékenységük ideje alatt nyugalomban hagyják-e az írókat.)

*

Thomas Mann nyilatkozatából, amit egy párisi folyóirat számára tett: „A francia és német irodalom között látható közeledés állapítható meg. A két nép ifjú írói valóban rokon vonásokat mutatnak. A francia regényt bizonyos európaiság hatja át. Miként a politikában, úgy az irodalomban is elhalványul a nemzeti exkluzivizmus naivsága. Az elválasztó falak omladoznak . . .”

*

A Nyolcórás Ujság írja (okt. 15.) abból az alkalomból, hogy Romain Rolland, Jules Romains és más francia írók tiltakoztak egy Ernst Glaeser nevű német író „902-esek” című könyvének Magyarországon való elkobzása miatt: „Mi csak azt kérdezzük ezektől a ragyogó íróktól és kiváló elméktől, volt-e egy tiltakozó szavuk néhány hét előtt, amikor az egész világsajtót bejárta az a hír, hogy a new-yorki rendőrség elkobozta Arthur Schnitzlernek, ennek a világviszonylatban is elsőrangú, Glaesernél hasonlíthatatlanul különb írónak, nagy művészi gonddal írt, maradandó értékű könyvét: Casanova hazatérését? A nagy Amerikának elnézik azt, amit nem bocsátanak meg a megcsonkított Magyarországnak? És ezek a hevülékeny, könnyen felháborodó kedélyek miért tűrik némán, hogy a magyar nyelvű ártatlan szakfolyóiratokat és ártatlan szépirodalmi műveket a szomszéd országok nem bocsátják át a határon? Vajjon erkölcsstelenség-e magyar nyelven írni mezőgazdasági gépkőről, szeméremserítő-e hetven-nyolcvan év előtti költők szüzi tisztaságú verse és prózája? A magyar bíróság megindokolta, miért nem tartja árusításra alkalmasnak Ernst Glaeser könyvét, de mivel indokolják a szomszédos államok kormányai Jókai elkobzását? Ha ezek az előkelő írók anyagot keresnek a felháborodásra, figyelmükbe ajánljuk a Népszövetség magyar kisebbségi aktáit”.

*

Egy francia irodalmi hetilap hírül adja, hogy Londonban irodalmi társulat alakult azzal a céllal, hogy a gyilkosság és az öngyilkosság kiküszöböltesse a modern regényirodalomból. A társaság tagjai azt a fölfogást vallják, hogy korunk írói nagy előszereffel viselkednek a bűntények és lelki abnormitások iránt. (Eben igazuk van.) A tagok kötelezik magukat, hogy ezentúl nem olvasnak olyan könyvet, amelyben vér folyik . . . (Az eszme nem rossz, de jobb volna, ha a vér bojkottját maguk a gyilkos urak és úrnők kezdeményeznék. A valóság mindig véresebb, mint a legvéresebb bűnügyi regény.)

*

„Van ál-gentrys, klikk-fülledt és sziruposan higgadt, óvatosan lojális sznob irodalmunk, van körúti rutiniék részvénytársaságilag csiszolt ötletirodalma, nemzetközi rohamirodalom, külön kategória a sötétben hörgő parasztirodalom,

a folytonos átkozódás és piszkoskormúség, mindennek lehurrogása, ami tiszteli az izlést és a szellemet". (Balla Borisz cikkéből, Magyarország, szept. 26.)

*

A megszállott területeken olyan hőskorát éli a magyar színészet, mint amilyent élt Nagymagyarországon a XIX. század elején. Az alábbi napihir, amelyet a Prágai Magyar Hírlap közölt (okt. 26.), mélyen bevilágít a felvidéki magyarság lelkületébe: „(Pozsonyi szerkesztőségünktől.) A műkedvelők ma kulturális és nemzeti hivatást teljesítenek. A Toldy-köri műkedvelők mindig komolyan és magasztos értelemben fogták fel szerepüket a kisebbségi magyarság kulturális életében. Csütörtökön ismét hatalmas sikerük volt. Modern amerikai tárgyú darabot adtak elő. A feladat nem volt könnyű, ám a szereplők kitűnően felelték meg az előttük eddig ismeretlen követelményeknek. Matzon Ernőné kiváló rendezői jártasságának és fáradhatatlanságának köszönhető . . .”

*

Pierre Delattre jezsuita történész nyilatkozata magyarországi útjáról: „. . . Nincs még egyetlen nép Európában, amely temperamentumával és kultúrájánál fogva annyira közel álljon a franciához, mint a magyar”.

*

Babits Mihály a Kistaludy Társaság székfoglaló ülésén „hagyomány és haladás” viszonyát fejtegette: „Igazi magvető aligha képzele, hogy a mag hű maradjon önmagához: azt akarja, hogy virág legyen belőle s virág nem hasonlít a magra. Más a virág hűsége: visszaadni mindazt az erőt, amit magvától nyert, megőrizni mindazt a törekvést, ami a magból s a mag óta löki őt nőni és hajtani, mindig egyenesen és mindig felfelé, mindazt a makacs szeretetet, ami a magban volt a földhöz, mely az övé s az éghez, amely mindenkié — a földhöz, melyben megkapaszkodott, mely táplálja s az éghez, mely felé törnie kell, hol majd ágat bonthat!”

*

„Sárvárott született szegény, becsületes kisiparos familia sarjaként. Mint a székesfehérvári ciszterciták eminense Rómába kerül a Collegium Germanicum-Hungaricumba. Hét évi szünetnélküli munka után mint a kánonjog doktora kerül haza Adonyba káplánnak, hogy később mint a Szent Imre-Collegium igazgatója, egyetemi tanár, képviselő és miniszter olyan karriert fusson, aminőt csak azok a kevesek ívelhetnek, kiket a Gondviselés nemzetük javára kiszemel”. (Pettykó Jánosnak, a szegedi Americana Vass József-emlékgyűlésén tartott beszédéből.)

*

Buday Barna írja a moziról: „A népművelés feladataihoz tartozik-e az, hogy szalon-flörtöket mutassunk be, henye életű emberek szerelmi vonaglásait, izomemberek hősködését, vagy hogy büntetőtörvénybe ütköző cselekedetek elkövetésének a módjaira világítsunk rá és hizlaljuk a beteges kalandvágyakat és az erotikát?!” (B. H. okt. 3.)

*

A Journal de Genève írja Rerrich Béla építészeti alkotásairól (szept. 2.): „Ha nézzük ezeket a külföldön emelkedő épületeket, nem mindig vagyunk büszkék azokra, amiket a mi hazai földünk hordoz”.

*

„Bizonyos, hogy a szegedi Dóm-tér megalkotásához hasonló nagystilű feladat a millenium óta nem jutott osztályrészül a magyar művészeknek . . . A teret körülölelő püspöki és egyetemi arkádsoros épületek Rerrich Béla tervei után épültek. Az ódon hangulatra való törekvés megvan Rerrich részleteiben és egészében is igen egyéni elgondolásában, de nem lett volna közelfekvőbb középkori kolostorfolyosóink, vagy felvidéki reneszánszunk hazai elemeit itt felhasználni és továbbfejleszteni? A lőcsei arkádos udvarok és az eperjesi pártás homlokzatok is készen kínálkoznak erre. Mikor forduljon ezek felé magát bérházépítésben kiélő építészettünk, ha nem ilyen rendkívüli reprezentatív alkalmaknál?” (Pipics Zoltán cikkéből, Magyarság nov. 1.)

*

„A Zátony című regényt Székely Mózes írta. Ismeretlen név, de a legújabbak és a legnagyobbak közé kerül. Néha úgy sejtjük, hogy álnév, de az igazi neve semmiesetre sem ismert író neve. Írói és emberi alakját így tudjuk megkonstruálni: erdélyi ember, nem az új generációból, de nem is az öregek közül való. Predesztinációs világszemléletéből fakadó reménytelensége református emberre mutat s erre vall regényén átvonuló egyoldalú érdeklődése is a református sors iránt. Hitének mélységét és terjedelmét a megváltozhatatlan végzet börtönfala korlátolja . . . A Zátony: Erdély pusztulásának regénye. Egy Szamosmenti vagy talán Besztercevidéki falu, gyalázatos elpusztításának visszavonhatatlanul, örökre eltiportságának történetét beszéli el”. (K. Török Miklós cikkéből, Nemzeti Újság okt. 26.)

*

Az Uj Nemzedék híre (nov. 16): „Erdélyben is a modernizált Bánk bánt játszó . . . Az új Bánk bánban, mint ismeretes, túl azon az elven, hogy Katona Józsefet nem illik megkorrigálni, a legnagyobb hiba az, hogy az emberi vonások kedvéért háttérbe szorulnak a tragédia nemzeti vonatkozásai. Ebből a szempontból kétszeresen sajnálatos, hogy a megszállott Erdély magyarságát is ezzel az általános emberi Bánk bánnal vigasztalják Kolozsvárott”. (Igaza van az Uj Nemzedéknek, de még mindig jobb, ha egy „általános emberi” Bánk, mintha egy oláh bán jelenik meg az erdélyi deszkákon.)

NYILATKOZAT.

A Szeged-belvárosi r. k. plébániahivataltól lapzártá után kaptuk és közöljük az alábbi levelet.

A *Napkelet* idei évfolyamának 1092. lapján értekezésemet fölényes módon tették bírálat tárgyává. Mivel a *Napkelet* szerkesztősége mereven elzárkózik az ellenvélemény nyilvánításának még legszerényebb formájától is, a *Széphalom* szerkesztőségéhez fordulok, hogy jelen nyilatkozatomnak helyt adni szíveskedjék. Bármily tisztelettel vagyok is Eckhardt Sándornak tárgykörébe vágó tudományos munkássága iránt, értekezésemre nézve véleményét, amely a *Diarii* leveleinek magyar nyelven való visszaadását egyszerűen valamely latin-magyar fordításhoz hasonlítja, szakértőnek, különösen pedig irányadónak el nem fogadhatom. Reám nézve továbbra is történész-szakértők véleménye lesz irányadó.

Dr. Balogh István.